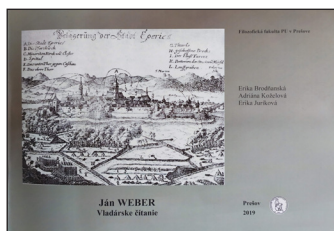

BRODŇANSKÁ, Erika – KOŽELOVÁ, Adriána – JURÍKOVÁ, Erika. Ján WEBER. Vladárske čítanie. Prešov : FF PU v Prešove, 2019. 288 s. ISBN 978-80-555-2242-5.

Vydávanie kritických edícií prameňov, prekladov pôvodných diel do slovenčiny v súčasnosti predstavuje stále ojedinelé, no na druhej strane kvalitné výstupy. Príkladom je prezentovaná publikácia, ktorá prináša preklad diela *Lectio pricipum* – t. j. *Vladárske čítanie* (v iných zdrojoch uvádzané pod názvom *Poučenie pre vladárov*, to jest *Občiansky návod*) od významnej prešovskej osobnosti, vzdelanca, richtára, lekára, le-

kárnik a spisovateľa Jána Webera (1612 – 1684), ktorý zanechal v dejinách Prešova 17. storočia významnú stopu. Za týmto počínom stojí najmä doc. Mgr. Erika Brodňanská, PhD., ktorá sa osobnosti venuje už dlhšie obdobie.

Úvodné slovo (s. 4 – 5) je nesignované, autorky v ňom vyzdvihli fakt, že dielo (politický spis) Ján Weber napísal v latinskom jazyku, znalosť ktorého bola podľa neho nanajvyš potrebná. Latinčinu ako diplomatický jazyk, jazyk výučby i jazyk odborných prác, bolo v jeho časoch stále potrebné poznať. Jej znalosť bola nutnosťou aj pre tých, ktorým bolo jeho dielo určené. Autorky zároveň vysvetľujú, prečo bolo toto dielo preložené a vydané do slovenčiny práve teraz. Ide totiž nielen o jeho predstavenie recipientom v slovenčine, ale aj o poukázanie na jeho obsah (zrkadlo vladárov), nadčasovosť a kritickosť. Dielo sa dotýka i otázok náboženstva, etiky a morálky. Práve s týmto argumentom sa možno po prečítaní prekladu stotožniť. Obsahuje rady i myšlienky, ktoré možno ponúknuť aj v súčasnosti nielen (mladým) politikom, súčasným vládam, vladárom, riadeniu (štátu) na rozličných úrovniach i v sektoroch.

Treba však povedať, že Weberovo dielo – čítanie či poučenie pre vladárov – vyšlo tlačou v Levoči, u dedičov Vavrinca Brewera v roku 1665 ako dvojjazyčné, nemecko-latinské vydanie. Zrkadlo sadzby je dvojstĺpcové. V danom období bola nemčina

(popri latinčine) úradným jazykom aj v meste Prešov a odrážala postavenie mestskej elity i postavenie tejto národnosti vo viacetnickej lokalite.

Pasáž *Ján Weber a jeho dielo* (s. 6 – 15) predstavuje bližšie osobnosť Jána Webera, jeho ďalšie autorské literárne počiny z oblasti zdravotníctva a osvety (príručka proti moru), politiky (politických dejín) i heraldiky (t. j. Amuletum 1644 – 1645 v troch jazykoch, Janus Bifrons 1662, Lectio principum 1665, Wappen der... 1668), jeho zástoj v orgánoch mestskej správy s dôrazom na funkciu richtára, pričom tu možno ešte podčiarknuť, že môže ísť prípadne aj o intencie jeho sebarealizácie spojenej s jeho kariérnym postavením. Parciálne poukazuje na jeho diplomatickú činnosť, na jeho osobnú podporu zriadenia evanjelického kolégia (v tom čase evanjelické lýceum, 1667). O čosi väčší priestor sa venuje aj predstaveniu prekladu diela – tejto politickej príručky – pre bližšie nezainteresovaného čitateľa. Hoci dielo predstavuje akési vladárske zrkadlo, nebolo určené – venované (dedikované) žiadnemu konkrétnemu (jednotlivému) vladárovi či správcovi (s. 10). V úvode sa nachádza venovanie predstaveným mestskej správy, a to mestskej rade a centumvirom – vonkajšej rade (kolektívnemu orgánu) mesta Prešov v roku 1665. Približuje obsah spisu – príručky, sprievodné texty – skladbu tohto barokového diela, jeho jazykovú i štylistickú podobu, spôsob písania i dôvod či okolnosti jeho vzniku (menovite v prólogu). Autorky poukazujú na fakt, že sám Weber bol rozhladený, sčítaný a pri písaní diela sa aj inšpiroval, a to najmä dielami Antonia de Guevaru (asi 1481 – 1545) – španielskeho renesančného autora, cirkevného hodnostára, historiografa a moralistu (s. 12). V publikácii možno nájsť aj iné inšpiračné zdroje a námety, na čo poukazujú kritické poznámky autoriek radené priebežne pri preklade. V pozornosti autoriek (pre preklad celého diela) ostala i príležitostná tvorba, panegyrika ako súčasť diela, t. j. oslavné, gratulačné verše, pozdravy typické aj pre danú dobu, ktoré sú významné tým, že odrážajú aj kontakty a prepojenie autora na osobnosti (napríklad z radov kléru, pedagógov) danej doby aj mimo mesto Prešov. Z nich možno uviesť známejšie mená – Jána Sartoria, Kristiána Seelmana, Samuela Czernaka, Jána Bayera a Izáka Cabana a i.

Následne je radené už samotné dielo *Vladárske čítanie* (Prológ, Panegyriky, Lectio principum, s. 16 – 242), a to v podobe skenu jednotlivých strán dvojjazyčnej levočskej tlače (z roku 1665), vrátane grafických častí (medirytín) a vedľa umiestneného paralelného prekladu latinskej verzie pôvodného diela do slovenského jazyka. Preklad hodnotíme z filologického pohľadu ako veľmi kvalitný. U prekladateľiek badať erudíciu, skúsenosť a cit pre prácu s takýmto druhom textu. Jednotlivé udalosti, faktografia či mená zachytené v diele sú priebežne komentované, pokiaľ ich autorky dokázali identifikovať. Hoci ich rozsah je početný, bol by potrebný ešte vo výraznejšom počte, čo však nie je kritikou voči autorkám (prekladateľkám). Prečo? Treba povedať, že Weber predpokladal, že recipienti jeho diela budú vzdelaní, znali latinčiny, ako aj dostatočne sčítaní, nielen v klasických autoroch, ale tak, aby mohli identifikovať námety, zdroje, reálne osoby i mytologické, biblické postavy, ktoré zakomponoval do textu či použité citáty, parafrázy a pod. To sa očakáva aj od súčasného čitateľa, no bežný čitateľ, žiaľ, plne neobstojí. Neznalosť klasických jazykov väčšinu z nás dnes ochudobňuje o diela, ktoré boli napísané v minulosti a nedovolí nám ich plne a správne interpretovať a následne vyhodnotiť, vnímať ich obsahový či kvalitatívny rozmer. Aj dnes je potrebná dobrá výchova i kvalitné vzdelanie jedincov. Citlivo vnímame potrebu adekvátnej morálky, charakteru a predispozícií pre uplatnenie sa v tom-ktorom odbore.

Na konci tlače pozitívne hodnotíme zaradenie časti s názvom *Kto je kto v spise Vladárske čítanie* (s. 245 – 262), ktorá pomáha orientácii v texte diela rovnako ako aj menný a zemepisný register (s. 266 – 286). Svoje miesto tu napokon našli aj rozsahom kratšie edičné poznámky (s. 287), ktoré obsahujú informácie o transkripcii mien, citovaní diel či postupe, ako autorky pristúpili k citovaniu biblických veršov.

Viacere myšlienky, zakomponované príbehy i príklady a Weberove názory majú skutočne nadčasový rozmer. Veríme, že rovnako oslovia aj iných záujemcov, nielen tých so záujmom o unikátnu pôvodnú tvorbu a latinskú literatúru 17. storočia na Slovensku.

Na záver možno konštatovať, že vydanie prekladu Weberovho diela s rozsahom kratšími úvodnými textami a doplnené komentármi považujeme za prínosné z pohľadu filologického, ale i historického. Dielo je zaradené v kontexte doby, výstup je založený na interdisciplinárnych súvislostiach. Recipientom sa tak stáva najmä širšie plénum z radov odbornej verejnosti.

Marcela Domenová